

Náučný chodník Karvaša a Blahovca

ŽILINSKÝ
SAMOSPRÁVNY
KRAJ

„Finančne podporil Žilinský samosprávny kraj.“

Mesto Vrútky

Z histórie ulice a jej okolia

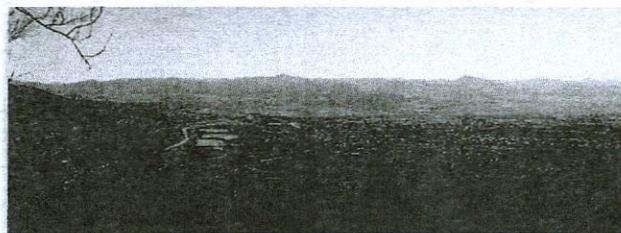
O najstaršom osídlení a hospodárskom využívaní priestoru v okolí dnešnej ulice Karvaša a Blahovca svedčia archeologické nálezy, ako aj miestne názvy. V polohe Pliešky sa našlo sídlisko, ktorého pôvod siaha až do prelomu doby bronzovej a železnej (lužická kultúra, asi 1000 až 700 r. pred n. l.). Z obdobia púchovskej kultúry (2. stor. pred n. l. až 3. stor. n. l.) sú zaznamenané stopy osídlenia v lokalitách Chrapovo a Sedliská. Názvy ako Laštjcky, Pod Sekaniny, či Nad Lúčky naznačujú, že išlo o územie využívané Vrútočanmi na poľnohospodárstvo, pasenie hospodárskych zvierat, prípadne ťažbu dreva.

Pohľad na Vrútky z Hlbokej cesty v 30. rokoch 20. storočia

Na začiatku 20. rokov minulého storočia tu stáli iba dva domy (rušňovodiča p. Tesára a p. Nemešániho), v roku 1925 ich už bolo päť. Cestou sa zväžalo drevo z hôr a úroda z lúk a polí. V roku 1933 bola ulica zriadená pod názvom Hlboká cesta, čo odrážalo jej vzhľad poznačený stáročiami vymletými koľajami od vozov. V jej strede bola studnička, ktorej voda stekala k Hradskej. Svoj súčasný názov ulica Karvaša a Blahovca získala 5. októbra 1946 na počesť dvoch padlých hrdinov, ktorých pomník sa nachádza v lokalite Piatrová. V roku 2000 bol názov Hlboká cesta schválený pre druhú pravú odbočku z tejto ulice.

Pohľad na Vrútky z Maléj kopy (771 m.n.m.)

Vrútky: Druhé vojenské mapovanie, tzv. Františkovo (1806 - 1869)

Keďže koryto Váhu bývalo v minulosti nestabilné a povodne ničili blízke komunikácie, kónské a volské povozy často putovali do Trenčianskej stolice horstvom Malej Fatry. Barón Medňanský v diele Malebná cesta dolu Váhom z roku 1826 píše: „S poľutovaním sme sledovali dva vozy, ktoré mali, ako aj my, namierené do Trenčianskej stolice a v spomínanej dedine si naozaj museli vziať prípraž, bez ktorej ani za najlepšieho počasia nie je možné prekonať štyri hodiny trvajúcu cestu hore vrchom.“ Vrútockí želiari sa opakovane sťažovali stoličnej vrchnosti, že sú nútení dávať vojenským konvojom prípražy, za čo nedostávajú žiadnu odmenu.

Tip na túru – po zelenej na Malú kopu (771 m).

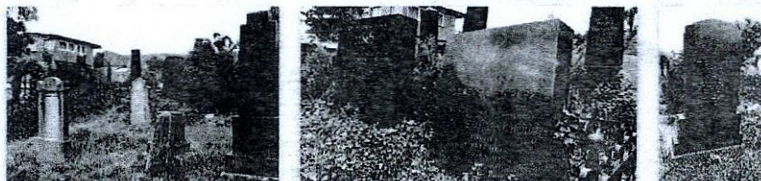
Ide o nenáročnú prechádzku vhodnú aj pre rodiny s deťmi. Trasa vedie od smerovníka na konečnej zastávke MHD hornou časťou Ul. Karvaša a Blahovca do ústia Kamennej doliny. Odtiaľ pokračuje lesnou cestou kopírujúcou vrstevnice s minimálnym stúpaním. Po prekročení Kamenného potoka trasa pokračuje na sever ponad Bagarovu chatu Chrapovou dolinou, z ktorej sa postupne otvárajú výhľady na severnú časť Turčianskej kotliny a Krivánsku Malú Fatru. Krátke stúpanie na Malú kopu čaká v samotnom konci trasy, ktorej celková dĺžka je asi 3,5 km.

Náučný chodník Karvaša a Blahovca

Zaujímavosti v okolí ulice

Ulica Hájska (prvá pravá odbočka) ústi k vstupu na *židovský cintorín*. Posledné hroby na ňom sú z roku 1942. V tom roku sa tu niekoľko dní ukrývali na úteku pred fašistami aj židovské deti Eli a Ester Vagovci. Na ich počesť sa dnes každoročne vo Vrútkach začína memoriál Stopami ukrývaných detí. Na reverznej strane náhrobného kameňa Mittelmanovcov je text venovaný obetiam holokaustu: *Na pamiatku zahynutým v rasovej perzekúcii v konc. táboroch v Oswiencime a Lubline*. Židia sa zaslúžili aj o zveľadenie stavu dnešnej ulice Karvaša a Blahovca. V rokoch 1940 – 1941 tu pracovali na 200m dlhom úseku v rámci nútených prác pod dohľadom gardistov.

Židovský cintorín na Ulici Hájskej

Plocha pri dnešnej konečnej zastávke MHD bývala *miestom majálesov a iných zábav* už od medzivojnového obdobia. Peší výlet a následné poseedenie na vlastných dekách a občerstvenie v podobe guláša a piva čapovaného z dreveného výčapu si vrútocké rodiny nenechali ujsť. Do tanca hrávala dielenská dychová hudba. Obľúbené tanečné zábavy sa tu konali aj v 80. rokoch minulého storočia, neskôr ich nahradili kultúrne a spoločenské podujatia menšieho formátu. Občerstvenie ponúkalo známe pohostinstvo Šuta.

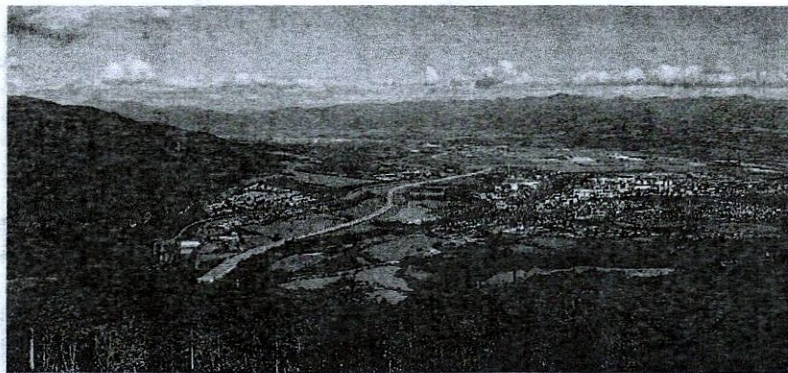
Z letných zábav v 30. rokoch 20.storočia

Za hotelom Piatrová, powyše pamätníka Karvaša a Blahovca, existovalo obľúbené rovnomenné *prímestské lyžiarske stredisko*. Prvý vlek VL 200 bol postavený r. 1960. O jeho výstavbu sa zaslúžil Rudolf Vajda, ktorý vykonával aj jeho obsluhu. Druhý vlek Chrudim 1000 bol postavený v roku 1968. Večerné lyžovanie umožňovalo odvtedy osvetlenie hlavného svahu. Od r. 1986 bol v stredisku moderný vlek Tatrapoma F12. Lyžiarsky oddiel evidoval viac ako 100 členov, boli vytvorené žiacke a dorastenecké družstvá a aj družstvo dospelých. Najznámejšími pretekmi boli preteky učňovskej mládeže v slalome telovýchovných jednôt s názvom Lokomotiva a preteky Memoriál Karvaša-Blahovca. Miestne školy tu pravidelne organizovali svoje lyžiarske výcviky. Posledná lyžovačka pre verejnosť s fungujúcim vlekom vzhľadom na snehové podmienky bola v roku 2007.

Lyžiarske stredisko Piatrová

Pohľad na Vrútky zo Saračníkov 1010 m.n.m.

Tip na túru – po zelenej na Saračníky (1010 m).

Trasa vedie od smerovníka na konečnej zastávke MHD do ústia Kamennej doliny. Odtiaľ pokračuje lesnou cestou na sever ponad Bagarovu chatu Chrapovou dolinou po Malú kopu (771 m), kde začína prudšie stúpanie až po ďalšiu lesnú cestu. ňou vedie aj zeleno značená cyklotrasa. Touto lesnou cestou sa v línii vrstevnic pokračuje až na Saračníky. Trasa ponúka krásne výhľady na Krivánsku Malú Fatru, ako aj do Strečnianskej tiesňavy. Je dlhá 6,7 km, pričom jej prevýšenie je pod 600 m. Zo Saračníkov je možné pokračovať po červeno značenej trase na Míňcol (1364 m), alebo opačným smerom do Strečna.

Náučný chodník Karvaša a Blahovca

Kto boli Karvaša a Blahovec?

Evžen Karvaš

Evžen Karvaš (24.6.1922 – 14.9.1944) bol rodák z moravského Hodonína a synovec Imricha Karvaša, prvého guvernéra Slovenskej národnej banky. Počas štúdia na lekárskej fakulte v Bratislave organizoval prevádzanie prenasledovaných ľudí z Protektorátu na Slovensko. Opakovane bol väznený a mučený. V auguste 1944 priamo z topolčianskej nemocnice odišiel cez Prievidzu do Kuneradu na povstalecké územie. Odtiaľ sa presunuli na územie Vrútok, kde sa jeho životná púť predčasne skončila. Evžen bol aj básnik a posmrtno mu vyšla básnická zbierka *Vteřiny mého ticha*.

Vladimír Blahovec

Vladimír Blahovec (10.7.1920 - 14.9.1944) sa narodil v americkom Norfolku, keď sa jeho rodičia práve vracali do novovzniknutého Česko-slovenska. Bol nadaný hudobník a popri štúdiu práva chodil aj na konzervatórium. Slovenských študentov hudby zoznámil napr. s dielom skladateľa Georga Gershwina. Od roku 1941 bol napojený na ilegálny odboj a v máji 1944 odišiel do Demänovej, kde sa zapojil do príprav SNP. V auguste už v okolí Prievidze zabezpečoval distribúciu zbraní. Jeho asi 100 - členná bojová skupina sa začiatkom septembra pridala v Rajeckej doline k 2. partizánskej brigáde M. R. Štefánika. Blahovec zároveň odovzdal veliteľstvu brigády finančnú hotovosť 100 tis. Ks od Evženovho strýka Imricha Karvaša. Spolu s Evženom sa začlenili do oddielu Ritnošík.

Pohľad na Vrútky z výstupu na Minčol (1364 m.n.m.)

Tip na túru – po modrej na Minčol (1364 m).

Trasa s dĺžkou 5,1 km a prevýšením 854 m vedie spoločne aj so zelenou trasou od smerovníka na konečnej zastávke MHD hornou časťou ul. Karvaša a Blahovca do ústia Kamennej doliny. Tu sa trasy rozchádzajú. Modrá vedie vľavo a po prekročení Kamenného potoka stúpa strmo na Dialňu (908 m), pričom križuje zelenú cyklotrasu do Strečna. Mierny úsek na Dialnej nahrádza za križovatkou lesných ciest strmšie stúpanie až do Sedla Okopy. Tu sa trasa pripája na červeno značenú trasu zo Strečna. Nasleduje krátky výstup na Minčol, najvyšší kopec Vrútok s krásnymi výhľadmi do Turčianskej aj Žilinskej kotliny.

ŽILINSKÝ
SAMOSPÁRVNY
KRAJ

„Finančne podporil Žilinský samosprávny kraj.“

Mesto Vrútky

Osudný 14. september 1944

Partizánska skupina operovala z Bagarovej chaty pod Minčolom (krátko na to bola vypálená). V osudný deň zorganizovali prepad vojenskej posádky na Vrútkach. Mali informácie, že sa vo vojenských objektoch nachádza vyšší počet esesákov. Volodá, ako druhovia volali Vlada Blahovca, vyzýval priateľa Evžena, aby ostal na chate, ten to ale odmietol. Sľúbili si predsa, že sa neopustia. Z útoku sa zakrátko stal ústup do hôr, ktorý Karvaš a Blahovec ešte s dvomi partizánmi kryli guľometmi. Blahovec utrpel smrteľné zranenie, medik Karvaš mu dal morfióvu injekciu a pokračoval v boji. Keď minul posledný náboj, užil ampulku s jedom, ktorú mal so sebou asi z nemocnice. Na mieste, kde obaja druhovia položili svoje životy, sa dnes nachádza ich hrob s pomníkom, ktorý znázorňuje polohu, v akej oboch našli. Vetu „*Verní v živote, nerozluční v smrti*“ dal na pomník napísať Vladov otec. V roku 2004 obom udelilo Mesto Vrútky Čenu mesta Vrútky In memoriam. V dodnes stojacej Bagarovej chate na Lučivnom sa po vojne nachádzala ich pamätná izba.

Hrob s pomníkom E. Karvaša a V. Blahovca na Piatrovej

Bagarova chata na Lučivnom